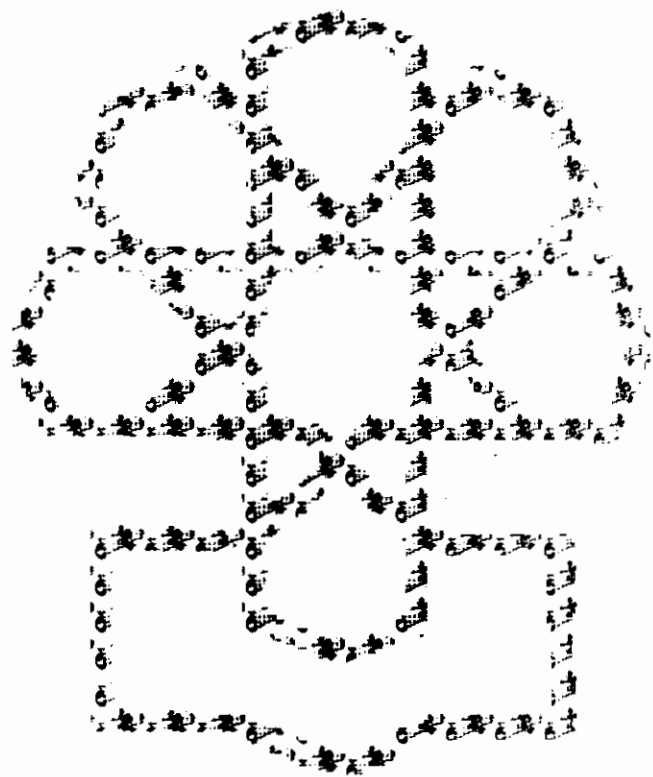

۴۰۵۸
۱۱/۱۱/۱۱

بررسی اجمالی از ثبت درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام در درآمدهای عمومی

درباره لایحه بودجه ۱۳۷۹ - شماره (۲۵)

معاونت پژوهشی
دی ۱۳۷۸

کار: دفتر امور زیربنایی

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع‌رسانی مجلس
شماره: ۱۵۰۱۶
تاریخ: ۷۸/۱۰/۲۴

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۶۶

بسمه تعالی

بررسی اجمالی از ثبت درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام در درآمدهای عمومی

کد گزارش: ۱۶۰۵۱۶۶

فهرست مطالب

- ۱- طرح مسئله..... ۲
- ۲- بررسی چگونگی جابه جایی ها در ارقام درآمدی..... ۲
- ۳- خلاصه و نتیجه گیری..... ۳

۱- طرح مسئله

در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹، قسمت دوم خلاصه بودجه دولت، درآمد حاصل از فروش ارز در سال ۱۳۷۹ معادل ۷/۸ درصد این درآمدها در سال ۱۳۷۸، یعنی حدود ۱۱۵۵ میلیارد ریال (یا حدود ۱۳۵۶۵ میلیارد ریال کمتر) نشان داده شده است.

در مجموعه جداول قسمت سوم لایحه - بخش دوم (صفحه قسمت سوم الف-۱۹) درآمد نفت و گاز، فروش نفت خام، معادل ۱۹۴۰۷ میلیارد ریال و درآمد مابه التفاوت فروش ارز حاصل از صادرات نفت معادل ۳۴۹۳۵ میلیارد ریال نشان داده شده است. جمع این دو درآمد، معادل ۵۴۳۴۱ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل رشدی معادل ۱۵۶/۸ درصد نشان می‌دهد. شایان ذکر است که رقم متناظر برای مابه التفاوت فروش ارز در سال ۱۳۷۸ و پیش از آن در جدول فوق‌الذکر صفر است. همچنین در جدول خلاصه درآمدها در قسمت سوم لایحه، بخش پنجم درآمدها، (صفحه قسمت سوم الف-۴۸) موضوع درآمدهای انتقالی و متفرقه در سال ۱۳۷۹ معادل ۵۲/۳ درصد رقم مشابه در سال قبل یعنی ۹۸۹۷ میلیارد ریال نشان داده شده و موضوع درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا در سال ۱۳۷۹ (صفحه قسمت سوم - الف - ۲۷) نیز معادل ۴۲/۸ درصد رقم مشابه در سال قبل یعنی ۱۰۲۴۷ میلیارد ریال نشان داده شده است.

باتوجه به عدم بروز واقعه‌ای خاص در ایجاد یک منبع درآمدی جدید، این تغییرات ناموزون در ارقام اعتباری سال ۱۳۷۹ نظیر کاهش به حد ۷/۸ درصد، افزایش به میزان ۱۵۶/۸ درصد و کاهش‌های به حد ۵۲/۳ درصد و ۴۲/۸ درصد نسبت به اعتبارات سال قبل. حکایت از جابه‌جایی رقم‌های اعتباری در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ به نحو بی‌سابقه‌ای دارد.

۲- بررسی چگونگی جابه‌جایی‌ها در ارقام درآمدی

آنچه تحت عنوان درآمد حاصل از فروش ارز در سال ۱۳۷۹ در قسمت دوم لایحه (صفحه قسمت دوم - ۲) نشان داده شده است، به گونه‌ای کاملاً بی‌شبهت به ارقام اعتباری سال‌های قبل، درآمد موضوع ماده ۸۸ قانون برنامه سوم توسعه را در نظر داشته است. موضوع این درآمدها در سال‌های قبل با عنوان فروش ارز برای مصارف ضروری دستگاه‌ها و خدمات (و در سال ۱۳۷۸ شامل سه جزء دیگر) بیان شده است. در سال ۱۳۷۹، ارقام برای کلیه این موارد معادل صفر نشان داده شده و در مقابل به ازای جزء جدید موضوع ماده ۸۸ قانون برنامه سوم (پیوست ۱) رقمی معادل ۱۱۵۵ میلیارد ریال در سر جمع درآمد حاصل از فروش ارز نشان داده شده است. درآمد حاصل از فروش ارز بخشی از درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا را شامل می‌گردید و به این ترتیب با حذف اجزای آن و برخی تغییرات دیگر در اجزای درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا، مجموع این درآمدها در سال ۱۳۷۹ تا حدود ۴۲/۸ درصد سال قبل کاهش یافته است.

در سر جمع درآمدهای انتقالی و متفرقه نیز اقلام عمده و مهمی در سال ۱۳۷۹ حذف گردیده‌اند که عبارتند از: عوارض توسعه صنعت برق، عوارض توسعه صنعت نفت، عوارض صنعت گاز و عوارض توسعه صنعت مخابرات (قسمت سوم الف - ۵۱). ارقام درآمد متناظر برای موضوعات فوق در سال ۱۳۷۸

۱- سه جزء عبارتند از: فروش ارز جهت تأمین کمبود اعتبار طرح‌های آب، مابه‌التفاوت نرخ ارز واردات فله برنج و شکر و درآمد موضوع بند ج تبصره ۲۸ قانون بودجه ۱۳۷۸ (صفحه قسمت سوم الف - ۴۲، لایحه بودجه سال‌های ۱۳۷۹).

به ترتیب عبارت بودند از ۳۷۴۱ میلیارد ریال، ۵۷۷۰ میلیارد ریال، ۱۷۲۵ میلیارد ریال و ۱۶۲۰ میلیارد ریال. مجموع این ارقام در درآمد عمومی در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۱۲۸۵۶ میلیارد ریال می‌گردید که در سال ۱۳۷۹ از درآمد عمومی حذف شده‌اند. حذف این ارقام از درآمد عمومی در سال ۱۳۷۹ به کاهش درآمدهای انتقالی و متفرقه تا حدود ۵۲٫۳ درصد انجامیده است. این رقم ۱۲۸۵۶ میلیارد ریالی بخش عمده‌ای از درآمد عمومی است که در لایحه بودجه ۱۳۷۹ (به ترتیبی که در ذیل نشان داده می‌شود) حذف شده است.

در سرجمع درآمد نفت و گاز در قسمت سوم لایحه، (صفحه سوم الف - ۱۹) رقم درآمدی معادل ۳۴۹۳۵ میلیارد ریال بابت مابه‌التفاوت فروش ارز حاصل از صادرات نفت در سال ۱۳۷۹ منظور گردیده است. رقم متناظر برای سال ۱۳۷۸ و قبل از آن تحت این ردیف درآمدی معادل صفر بوده است. این ردیف درآمدی از محل فروش حدود ۵/۵ میلیارد دلار ارز بانرخ واریزنامه‌ای حدود ۸۱۵۰ ریال پس از کسر نرخ شناور ۱۷۵۰ ریالی ازای هر دلار برآورد می‌شود. رقم درآمدی متناظر ۳۴۹۳۵ میلیارد ریالی سال ۱۳۷۹ را در سال گذشته (۱۳۷۸) می‌توان رقم ۱۴۷۲۰ (فروش ارز برای مصارف ضروری دستگاه‌ها و خدمات صفحه قسمت دوم - ۲) دانست و افزایش حدود ۲۰,۰۰۰ میلیارد ریالی در سال ۱۳۷۹ راناشی از افزایش نرخ فروش ارز بانرخ واریزنامه‌ای محسوب نمود.

این جابه‌جایی در ارقام درآمدی، مانع از مقایسه درآمدهای عمومی دولت در سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ و سال‌های گذشته گردیده و در مجموع براساس یک برآورد کارشناسی (به طوری که بعداً نشان داده می‌شود) منجر به حذف حداقل ۱۳۸۰۰ میلیارد ریال از درآمدهای عمومی سال ۱۳۷۸ در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ انجامیده است. به عبارت دیگر برای مقایسه درآمدهای عمومی در دو سال ۱۳۷۹ (لایحه بودجه) و ۱۳۷۸، باید از درآمدهای عمومی در سال ۱۳۷۸ مبلغی معادل رقم فوق را کسر نمود. در این صورت درآمد عمومی در سال ۱۳۷۸ معادل ۸۳۱۵۰ میلیارد ریال برآورد گردیده که در مقایسه با درآمد عمومی در سال ۱۳۷۹ معادل ۱۰۹۴۵۵ میلیارد ریال تفاوتی معادل ۲۶۳۰۵ میلیارد ریال نشان می‌دهد.

چنانکه گفته شد حدود ۲۰,۰۰۰ میلیارد ریال از این تفاوت تنها ناشی از افزایش درآمد ناشی از فروش ارز معادل مابه‌التفاوت نرخ واریز نامه‌ای (حدود ۸۱۵۰ ریال) و نرخ شناور (حدود ۱۷۵۰ ریال) بوده است و مابقی ناشی از سایر افزایش‌ها عمدتاً در درآمدهای مالیاتی (حدود ۴۱۰۰ میلیارد ریال) و درآمدهای ناشی از افزایش قیمت بنزین و سایر فراورده‌های نفتی و افزایش قیمت برق و گاز طبیعی در سال ۱۳۷۹ (به ترتیب حدود ۲۸۲۱ میلیارد ریال و ۱۳۸۰ میلیارد ریال و جمعاً معادل ۴۲۰۱ میلیارد ریال) که موضوع تبصره ۲۷ لایحه بودجه می‌باشد، بوده است. در ضمن در سال ۱۳۷۹ درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، حدود ۲۰۰۰ میلیارد ریال نسبت به سال ۱۳۷۸ کاهش نشان می‌دهد. بنابراین جمع افزایش‌های عمده در درآمد عمومی در سال ۱۳۷۹ نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۷۸ حدود ۲۶۳۰۱ میلیارد ریال می‌باشد. که تقریباً معادل تفاوت گفته شده در فوق، پس از حذف ۱۳۸۰۰ میلیارد ریال از درآمدهای عمومی سال ۱۳۷۸ در لایحه بودجه ۱۳۷۹، است.

۳- خلاصه و نتیجه‌گیری

در صورت یکسان بودن ارقام درآمدی در سال ۱۳۷۹ مشابه با سال ۱۳۷۸، رقم درآمد عمومی در سال ۱۳۷۹

باید حداقل بالغ بر ۱۲۳۲۵۰ میلیارد ریال می‌گردید. در حالی که این رقم در لایحه بودجه سال ۱۳۷۹ کمتر و تنها معادل ۱۰۹۴۵۵ میلیارد ریال نشان داده شده است. به عبارت دیگر حداقل رقمی معادل ۱۳۷۹۶ میلیارد ریال (یا حدود حداقل ۱۳۸۰۰ میلیارد ریال براساس برآورد کارشناسی گفته شده در فوق) از مجموع درآمد عمومی در لایحه بودجه ۱۳۷۹ حذف گردیده است. از این مبلغ هیچ نشانی در درآمدهای اختصاصی لایحه بودجه نیز یافت نمی‌شود. به عبارت دیگر این بخش از اعتبارات عمومی به طریقی در اختیار مؤسسات دولتی مانند شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های وابسته به آن و شرکت‌های بخش انرژی و مخابرات قرار گرفته است که از واریزی به خزانه‌داری کل کشور حذف شده است. منظور از واریزی به خزانه‌داری کل، در نظر گرفتن شرایط عمومی ثبت در خزانه‌داری کل و اطلاع مجلس شورای اسلامی از دریافت‌ها و پرداخت‌های خزانه مربوط به انفال و ثروت‌های عمومی و اموال عمومی مطابق با اصول ۵۳، ۴۵ و ۵۴ قانون اساسی کشور می‌باشد. اساساً از این امر به جز طرح حمایت‌های غیر اصولی از شرکت‌های دولتی فوق که به گسترش حمایت‌های دولت از شرکت‌های وابسته انجامیده و به گونه‌ای عجیب به تخلف از قانون اساسی می‌انجامد، هیچ توجیهی به عمل نمی‌آید.

پیوست ۱- ماده ۸۸ مصوب مجلس شورای اسلامی در برنامه پنج ساله سوم

ماده ۸۸- به منظور حمایت از تولیدات داخلی، به دولت اجازه داده می‌شود بخشی از کالاهای اساسی که با ارز رسمی وارد می‌شود و امکان تولید آن در داخل وجود دارد را از داخل خریداری نموده و نسبت به فروش ارز صرفه‌جویی شده به قیمت واریزنامه‌ای اقدام و درآمد حاصل را به درآمد عمومی واریز نماید. معادل وجوه واریزی فوق. برای تأمین اعتبار مورد نیاز جهت خرید کالای جایگزین از تولیدات داخلی و نیز پرداخت تمام یا قسمتی از سود تسهیلات سرمایه‌گذاری به منظور افزایش تولید کالاهای مذکور، در قالب لوایح بودجه سنواتی در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط قرار خواهد گرفت. آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل نحوه تصمیم‌گیری برای خرید از داخل، نحوه واریز مابه‌التفاوت به خزانه و نحوه پرداخت به دستگاه اجرایی ذی‌ربط، نحوه صدور تضمین خرید به تولیدکنندگان و ساز و کار تنظیم بازار کالاهای مذکور بنا به پیشنهاد وزارت بازرگانی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.